

УВОД

Както в първата и втората книга – части на трилогията "Тематично изследване характеристиката на корупцията", и в третата част корупцията продължава да бъде обект на изследване. Предметът е насочен към оценката на Европейската комисия в поредните единадесет доклада за напредъка на България с реформите в съдебната система, борбата с корупцията и организираната престъпност и влиянието на корупцията върху различните форми и ценности на демокрацията. Извън тези доклади в останалите пет теми е преплетена симбиозата на демократичните ценности както в исторически аспект, така и като реализация чрез либералната демокрация, налагана чрез представителната изборна система. Установяването на политика на либерална демокрация и желанието на някои водещи държави в Европейския съюз (ЕС) съвместно със САЩ да налагат насилствено своите разбирания за демокрация, създадоха благоприятна почва за издигането на патриотични партийни формации. Според автора демокрацията като ценностна система, замислена преди много векове, в същия си вид не може да остане актуална, прогресивна и за настоящето.

България и Румъния са единствените страни, станали членки на Европейския съюз с наложено наблюдение от Европейската комисия чрез Механизма за сътрудничество и проверка (МСП) в борбата с корупцията. За България механизмът за наблюдение включва и още един съществен проблем (за разлика от Румъния) – това е организираната престъпност. Дейността на съдебната система е най-ефективният механизъм за превенция на корупцията и организираната престъпност, вследствие на което в докладите на Европейската комисия на нея се отделя значително място и се правят повече препоръки.

Корупцията е проблем не само за България. Глобализацията с разрастващи темпове я направи световен проблем още в края

на ХХ век. Световната общественост реагира на тази заплаха и прие редица международни актове, като Конвенцията на ООН срещу корупцията (UNCAC) и Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност в подкрепа на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи. Заслужено внимание следва да се отдаде на Конвенцията за борба с подкупването на чуждестранни служители в международните търговски сделки на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) и на европейските актове – Конвенцията за борба с корупцията, в която са въввлечени служители на Европейските общности или служители на държавите – членки на Европейския съюз, на Наказателната конвенция относно корупцията, Гражданската конвенция за корупцията и Конвенцията за защита на финансовите интереси на Европейските общности, подробно анализирани в първата част на трилогията.

Още с подготовката за членство в ЕС и в отговор на тези конвенции България започва действия и приема първата Национална стратегия за противодействие на корупцията 2001 – 2006 г. и най-съществената и целенасочена стратегия, дала положителен резултат – Стратегията за ускоряване на преговорите за присъединяване на Република България към Европейския съюз. Следващите три стратегии¹ са в резултат от препоръките на Европейската комисия по МСП.

Политиката на Европейския съюз срещу корупцията оказва съществено влияние върху държавите членки. От 2004 г. насам на 9 декември се чества Международният ден за борба с корупцията. За 2009 г. девизът е: *"Да не допуснем корупцията да спъва развитието"*, а от 2011 г. е: *"Срещу корупцията днес"*.

¹ Стратегия за прозрачно управление и за превенция и противодействие на корупцията за периода 2006 – 2008 г.; Интегрирана стратегия за противодействие и борба с корупцията от 2009 г. и Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България 2015 – 2020 г.

Демокрацията и свободата изискват да се работи за задълбочаване на разбирането за проблемите на корупцията и ролята на конвенциите, насочени срещу корупцията. В тази насока ЕК прояви инициатива и през 2011 г. Европейският парламент (ЕП) прие да бъдат подложени на мониторинг всички държави членки за борбата с корупция. На доклада, излязъл през 2014 г., е отделено ограничено място в тема № 4 *"Европейски съюз – политики, стратегии, механизми за борба с корупцията"* в част първа и е направен по-задълбочен анализ в третата част в тема № 1 *"Съвременният триъгълник – демокрация, корупция и готовност на България за Шенген"*. Заключението запазва своята същност: в различна степен и различно проявление корупцията намира своето място във всички държави – членки на Европейския съюз. За съжаление, тази инициатива на ЕК не продължи, въпреки че Европейският парламент гласува да се извършва такъв мониторинг на всеки две години.

Проблемите в съдебната система съпътстват всички доклади по МСП и на тях е отделено съществено място както като философия на българската правораздавателна система, така и като конкретни случаи от практика и коментари по решения на Европейския съд по правата на човека, по които България е осъдена. Съдебната система има три пъти повече приети стратегии за превенция на корупцията до настоящата 2018 г., някои от тях засягащи цялата съдебна власт, други – само на съда, а трети – на прокуратурата. В тези стратегии има заложили добри намерения, но няма направени отчети за тяхната ефективност и принос в борбата с корупцията и организираната престъпност.

В десетия обобщаващ доклад на ЕК по МСП на България са направени 17 препоръки, 8 от които са отправени към изпълнението на показателите, свързани със съдебната власт, 7 препоръки – по отношение на борбата с корупцията, и 2 препоръки, свързани с организираната престъпност. Заключението е, че България има напредък по някои показатели, но все още няма изпълнена безвъзвратно нито една препоръка, а от там не